

## FREI ANTAL NAPTÁRA AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBÓL

*Antal Frei's Naptár [Calendar] from World War I*

*Kalendar Antala Freja iz Prvog svetskog rata*

Frei Antal elmagyarosodott temerini német család gyermekeként 1896. november 14-én született Temerinben – apja neve Péter, anyja Hönisch Apollónia –, és 1963. május 26-án halt meg mint köztisztelőben álló szobafestő iparosmester. A plébánia anyakönyveiben még Freyként szerepel, de a családi síremlék mit sem tud az y-ról, s az 1917-ben egy teljes éven át vezetett napló – amelyről a továbbiakban szó lesz – tanúsága szerint a mester úr már fiatalkorában is inkább a polgárabb i-hez ragaszkodott.

A 41. honvéd tüzérezredhez vonult be Veszprémbe, majd az orosz frontra, Galíciába, ahonnan később átvezényelték Észak-Olaszországba, a Piava mellé. Élményeit, megfigyeléseit egy, az 1917-es esztendőre szóló kalendáriumfüzetbe írta, hevenyészve, sietve, hol tintával, hol ceruzával – ami éppen a keze ügyébe került – a kurta mondatokat naptára rubrikáinak ketrecébe.

Frei Antal feljegyzései – leszámítva a rövid itthoni (temerini, öthalmi, aradi és fehérvári) epizódokat, lényegében két, hadtörténeti szempontból is fontos eseménysorozathoz nyújtanak adalékokat a legénység nézőpontjából. Az első a Kerenszkij tábornokról elnevezett orosz offenzíva, amelynek keretében Kornyilov a Dnyeszter és a Prut között, Stanislau térségében indított támadást öt hadosztálllyal az osztrák–magyar vonalak ellen. Frei Antal is itt látta el tüzéri feladatait, amely, mint a naplójából kiviláglik, mindenekelőtt az ellenség mozgásának megfigyeléséből állt: 1917-től kezdődően korszerűsítették a tüzérfelderítés felszerelését és módszereit, tüzér mérőosztásokat és mérőszázadokat hoztak létre, amelyek nagyban hozzájárultak az ütegek sikeres tevékenységéhez, mindehhez viszont nélkülözhetetlen volt a telefonvonalak le- és felszerelése, az összeköttetés biztosítása. Frei szinte napi rendszerességgel ír ilyen jellegű feladatairól. A Kerenszkij-offenzíva összeomlását követően kerül Frei Antal is az olaszországi frontra, ahol a világháború legádázabb és legtöbb áldozatot követelő csatái zajlanak. Doberdó, Isonzó, Piave fogalma beépült a magyar zsigerekbe, hisz talán egyetlen európai nemzet kultúrájában sincs annyi reménytelen szomorúság, mint amennyi az olaszországi frontélményeket megéneklő magyar népdalokban. „Széles a Pijava vize, keskeny a híd rajta, / Ne menj ára nyócas huszár, mer leesel róla! / Nem esek, nem esek én a Pijava vizébe, / Úgyse lesz a háborúnak soha többé vége!” – fájdtja a szívet a temerini katonadal.

Az osztrák–magyar csapatoknak két és fél évig tartó véres küzdelemben sikerült megakadályozniuk, hogy az olaszok hadereje a Karszton, majd a Dráván átkelve benyomuljon az országba, és elfoglalja Bécset. Eközben az Isonzónál tizenkét ütközetet vívtak, az addigi embervesztéseget ezen a fronton nem ezekben, hanem százezrekben mérik. A legfontosabb, a 12. csatában, amely 1917. október 25-étől december 2-áig tartott, és végül az ellenség pánikszerű visszavonulásával ért véget, Frei Antal tüzérütege is részt vett. Hogy milyen iszonyú vérfürdő zajlott ekkor is, azt mindennél jobban illusztrálja az olaszok embervesztésének mérete: 10 000 halott, 30 000 sebesült, 300 000 fogoly. A szűkszavú őszi naptárbejegyzések történeti háttérét ez adja meg.

A naplóíró kiváló katona lehetett, hiszen többször kitüntették és előléptették tizedessé, megkapta a Károly Csapatkeresztet, majd – erről pár szót említ naplójában is – a Bronz Vitézségi Érmét. Pedig megpróbálta elkerülni az olaszországi hadműveletben való részvételt, s szlovéniai tartózkodásuk idején, ha erről igen szűkszavúan is ír, mintha a szökés gondolata sem állt volna tőle távol, ami annyi átél borzalom, többévnnyi szenvedés után teljesen érthető.

Megállapításai tényszerűek, s mindenekelőtt személyes használatra készültek, ezért írójuk ritkán kacsint ki a sorok mögül. Eredeti célja az lehetett, hogy élményeinek magvát megőrizze a feledéstől, és a leírtak alapján később visszaidézhetőek legyenek a nem mindennapi napok és hetek nem mindennapi kalandjai és viszontagságai, de kellemes élményei is.

Helyesírása nem alkalmazkodik szabályokhoz, a saját normáit követi, ám ebben sem mindig következetes, de ne feledjük, Frei Antal sem ekkor, sem később nem a toll mestere. Általában kerül a központozást, vesszőt, pontot ritkán használ, s többnyire hiányoznak a mondat eleji nagy kezdőbetűk is – ezeket viszont a tulajdonnevek írásakor általában megtartja, ugyanakkor számára fontos fogalmakat is nagy kezdőbetűz.

Naplója az 1917-es előjegyzési zsebnaptár kereteit követi. Az év első napjával kezdődik, és Szilveszter napján zárul, amit a füzet következő évre fenntartott néhány üres oldalán néhány utólagos bejegyzés egészít ki. Ezeket \*-gal ellátva, //-ek közé zárva azokhoz a napokhoz kapcsoltam adalékként, amelyekre vonatkoznak.

Talán közvetlenül a világháború után, talán évekkel később Frei Antal írt még egy szöveget, amelynek ugyan a Napló címet adta, de az nem más, mint az 1917-es Naptár szövege alapján készült emlékek füzére, dőcögő ritmusú, páros rímeiket alkalmazó, mindezt prózai részekkel vegyítő versfaragvány, aminek sajátos báját épp a naivitása adja. Ezeket a „verses” részleteket is beillesztettem a megfelelő dátumokhoz, ugyanis nemegyszer kiegészítik a korábban lejegyzett szűkszavú információkat.

A szöveg átírásakor az eredeti nyelvi, helyesírási állapotot nem változtattam, viszont indokolt esetben [ ]-ben kiegészítettem egy-egy csonkán maradt ki-

fejezést. Szögletes zárójelben oldottam fel az olvasók többsége számára ma már ismeretlen ukrán, lengyel, szlovén, német és olasz földrajzi nevek azon hányadát, melyek számomra már ismertek voltak, vagy megfeyjhetőknek bizonyultak. Ugyanígy jártam el a nem közismertnek számító, vagy mára már elavult idegen nyelvi elemekkel, a korabeli katonai zsargon kifejezéseivel is.

Frei Antal kéziratának fénymásolatát Újvidéken élő lánya, Frei Erzsébet bízta a temerini TAKT gondjaira, azzal a kifejezett céllal, hogy ne vesszenek kárba édesapja első világháborús feljegyzései, emlékei. Vállalkozásunkkal, azt hiszem, ennek a feladatnak méltóképpen eleget tettünk.

*CSORBA Béla*

## E NAPTÁR TULAJDONOSSA FREI ANTAL

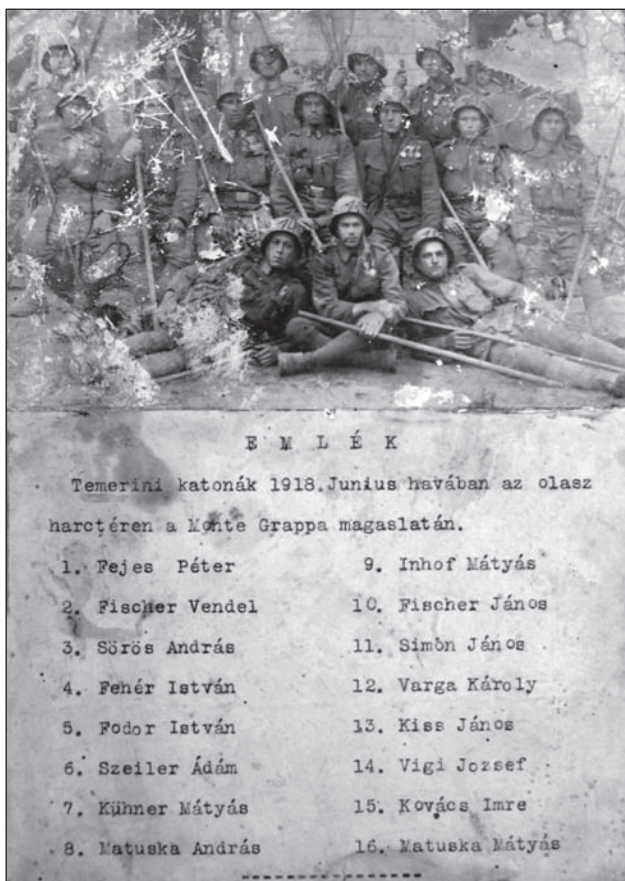
Bács Bodrog Megye – Temerin

<b>1917</b> Január	1 hétfő	civilbe otthon voltam és a Beck Andrész és Mosthof is ma este mentek el utolsó este voltam moziban Bözsémmel (hugom)
	2	ma dísnót vágunk és este megindultam a B. kijöt az álomásra
	3	fehérvárig jöttem a Keszlerrel.
	4	jelentkeztem és mindjárt eltettek a nyulaktul <sup>1</sup> mert be vagyok osztva a hegyi ütegbe.
	5	ma lettem előléptetve főtü[zé]rré
	8	ma vettük fel az új ruhát.
	14-étől 18-áig	egy kevés test és vioskola [vívóiskola] gyakorlat a lakás a pokróc gyárban Már egész bátran vezénylek
	19	ma éjjel szolgálatba terveztem a Bszalanlk m prslan levonulls elvlelt éjjel $\frac{1}{2}12 \frac{3}{4}12.^2$
	22	Kaptam kardot és revolvert
	25	ma volt éjjeli kivonulás a bakákkal térdig érő hó és 10 fokos hidegbe erős havas szél[l]el
	28	Templom után a hideg kilelt és... feküdtem egész nap a pokroc gyárba.
	29	ma térdig érő hóba, hideg szélbe vezényelni a tegnapi hideglelés után megfáztam
	30	ma orvosi vizsgánál a gyöngélkedőbe fektetet az orvos
	31	ma vizitnél még egy nappot kaptam
Február	1	ma kérdezett, hogy van-e lázam? igen 38.4 . hátakkor csak feküdjek.
	2	ma szintén azt mondta. hejaj! ma már hatan kaptunk egy kiló kenyeret. ez már ezentul így lesz Istenem, hova jutunk?

	3	ma értesítettek, hogy az üteg elmén Kimentem és dél 12.20 indultunk Székes fehérvár felé, ahol éjjel 12 kaptunk [...]
	4	ma du 5 h értünk kőbányára ott ettük a reggelit és ebédet és aztán mentünk tovább vonattal.
	5	Reggel értünk Szolnokra ahol megkaptuk a vacsorát, reggelit és egész nap ott maradtunk éjjel indultunk Arad felé
	6	reggel értünk Békés Csabára kaptunk kávé. Délbe[n] értünk Aradra ebédeltünk és elindultunk Öthalom [régebben Glogovác, román neve ma Vladimirescu] felé 6 km. <sup>3</sup> Négy órakor kaptam egy jó helyet ahol tej és fluta [?]
	7	Ma telefon ügyeletes vagyok a községházán <sup>4</sup>
	8	othon a lánynak segítettem a házi dologba azért kapok enni
	9	ma ismét Telefon ügyeletes vagyok <sup>5</sup>
	11	Aradrol kijöt meglátogatni Stájer Andrész bácsi II. 6-án jöt el Temerinből.
	13	ma reggel nyugodtan meg reggeliztem jó szalonnát egyszer csak fujtak sorakozot és elhagytuk Klovovácot [Glogovácot, azaz Öthalmot] de. 11 órára 4 órai gyakorlás után ide értünk a honvédhuszár barakokba
	15	eddig 18 fokos hidegbe priccsen aludtunk ma már kaptunk szalmát és kájhát.
	16	ma megjöttek az ágyuk és a lovak tanuljuk a málházást.
	17	este a Majerral setáltunk. az aradi álomáson stb.
	18	mivel Öthalmon sírtak mikor eljöttünk és sok ennivalót adtak, így ma is kimentem hozzáuk ott reggeliztem és jó ebédet és még egy mákos kalácsot utra is adtak <sup>6</sup>
	20	ma este jöt a Nani most már van egész kenyér, egész sonka 3 kg szalonna, egész svartli 6 kolbász stb
	21	Öthalomba voltunk vendégségbe
	22	a Nani még it van, süt főz it az Andrész bácsinál.

	23	ma délután ment el a Nani testvérem este meg beüt a készülség a várba.
	24	ma délbe jöt értem egy szakasz vezető
	25	Reggel 8 h templomba mentünk, d. u. szolgálatba vagyok
	26	délig szolgálatba voltam délután fürdeni voltunk este az Andrész bácsival
	27	rendes foglalkozás.
	28	ma kivonulás volt élessel löt[t]ünk tartalékos Kezelő voltam jobb mint Telefonistának
Március	1	Öthalomba voltam az anyagokér <sup>7</sup> póstáér 2 óra kikötésem volt ma este. <sup>8</sup>
	2	Ma rendes irányzás délb[en] Andrész bácsinál megírtam a Bözsémnek a kiprobáló levelet <sup>9</sup>
	3	még mindig elég hideg van szépen esik a hó ma déltől- holnap délig szolgálatba[n] vagyok
	4	ma d. u. kimentem Öthalomra ahol vacsoráztam és egy fél kenyeret is kaptam
	5	ma regelre megint 10 cm magas hó eset d. u. elolvadt az egész hó
	6	ugy hallottam hogy holnap elmegyünk kértem az Andrész bácsitól 20 koronát holnap vagonérozunk hogy mellik frontra nem tudom.
	7	6án este sürgönyöztem a Nani jöjjön Szabadkára mivel nem az olasz frontra megyünk, sürgönyöztem, hogy ne jöjjön és így lekéstem a vonatunkat

	8	<p>és így éjjel 12 orakor személyvonattal mentem B. Csabán át Nagyváradra Este 8 h Debrecenre onnan Nyiregyházán át Sátoraljauhelyre és innen d.u. 5 indultam Stribe [Stryibe – mai ukrán neve Sztrij, Lemberg-től délre] ahol ettem és máris indult a vonat Stanislau [Stanisławow, ukrán neve ma Ivano-Frankivszk] felé Khogovicára ahonnan erdei vasuton jöttem Brechinszkára [ukrán neve Perehinszke] ahol már elhagytam az üteget it is kaptam egy fél kenyert és konzervát d.u. 2 h itt ért az ütegem</p>
--	---	---



*Itáliai mementó*

11	<p>Ma reggel eljöttünk Majdan[ba] [ma Huta Štěpánská Lengyel-Galíciában] ahol pihenők volt egy csujes házban vagyok ma este éget[t] egy ház</p> <p><i>A Kárpátokban már a háború is látszat, mejeket az utunk mentén a sok sár mutatott. Vonatoztunk három napig, gyalog mentünk még két napig. A kétnapi gyaloglás után elértük Majdán faluját, ahol kapott az üteg éjjeli szállást. Majdán falu a front mögöt 4 km-re lehetet, it egy kissé biztonságban volt életünk, hogy nem tör ránk a gonosz ellenségiünk. Erre nagyon szegény népek vannak. még mindig faházakban laknak. Ezen faházban van egy kemence, ez a szoba összes ékessége. A csujes nép megérkezésiünket avval jelezte, hogy a falu közepén levő házat leégette. De az Isteni gondviselés mindentől meg mentet, hogy az orosz ránk mégsem törhetet. Itt már aztán megkaptuk aszt, amit a fronton minden katona kap a Tetűt! Galícia címerét, amitől aztán a Katona vakarhatja a bőrét. Ettől a falutól 2 km-re egy nagy fenyves erdő szélébe minden nap kijártunk dolgozni, figyelő és felderítővonalakat építeni. Itt a hidegtől nagyon sokat kellett szenvedni, és sokat kellett éhezni, mert naponta csak negyed kenyeret kaptunk, szóval nagyon sokat kellett koplalnunk.</i></p>
12	<p>ma már kimentünk az ütegállásba, ami innen 2 km, és onnan be ide és a megfigyelőbe építettünk vonalat képzelheti hegyes völgyes erdőben fél méteres hóban</p>



	14	ma már kész let a vonal it Majdán községben jó ágyban alszok, s minden másnap tartok Telefon szolgáltatot egy jó fűtöt szobában. 20-30 fil [?] sütnek egy tál krumplit.
	16	a legénység kimegy a löveg állásba lakást építeni <sup>10</sup>
	17	jó hátul vagyunk védőállásban az erdő szélében, ma szolgálatban vagyok minden hat óra az enyém mert négyen vagyunk esik a hó fúj a szél
	18	ma reggel az utolsó darab kolbászt megdinsztöltem és vettem hozzá egy csajka hajába krumplit, mert kenyeret keveset faszolunk.
	19	ma egy kissé meggyöngült az idő más semmi különös egész 20ig
	20	akkor egy kis vonalfektetés 2/26-tól a Klevára
	21	<p><i>Március 21 én vittük ki az ágyukat tüzelő állásba ráirányítottunk velük az oroszokra. az nap megcsináltuk a belövést, ami után elkezdtük a tüzelést. Naponta lőttünk is egy néhányat. Közben megcsináltuk a legénységi és tisztí házat, már jól készen is voltunk vele, mire felvirradtunk Nagypéntekre. Ekkor félbehagytuk a dolgunkat és másfelé vettük az utunkat.</i></p> <p>21 én kimentünk a lövegállásba az első éjjel se ablak se ajtó azon a kis szobán 21 én d[él]ut[án] belövés volt 31 lövés én meg kimentem vonalvizsgára, mert csak egy vezetőnk volt az egyiket ellopták ma Benedek igazán jó meleg van olvad a hó</p>
	22	ma már kész a fából épült kis szobánk ágy asztal kályha lövés nincs a szolgálatot 3man tartjuk
	23	tegnap és az éjjel eset[t] a hó és erős gyalogsági harc hallatszot a köd miatt mi nem tüzelünk

	24	ma egész szép tavaszi nap van. A koszt is már pár nap ota reggel kávé, délbe megint hús fél kenyér dohány, papír gyufa, amit én eladok este kávé és jó házi szalonna.
	25	az első vasárnap az álásba erős vonal építés és megkaptam a 20 án írt leveleket, mejben írják, hogy 13 án eltemették a kroszmutert a Bözse meg azt írja, hogy ő megbeszélte a Hancal a dolgot it van ! mi let az én vic kipróbáló levelemből hát Isten vele most megírom neki az igazat. ma egy szerencsétlen napom volt reggel mentem Maidanba és eltévedtem az őzire rálótem mostam 25 lövés este 7-9 vonalvizsgára 9-12 ig telefonnál parancsokat vagy leveleket írni..
	28	ma 49 lövés az ellenséges elő őrsőkre in Krivics ma szép tavaszi nap van
	29	mareggelre megint eset két annyi hó, mint ami tegnap elolvadt este átmentem a 2/5-höz, a földimhöz beszélgetni
	30	ma semmi más újság, mint az idő egész tavaszias 20 lövést adtunk le a krivicsi Templomra
Április	1	ma szép idő. Tíz lövés a Jablonkai Templom és iskolára <sup>11</sup> , dél után unalomból mentem vadászatra. 3 őzet láttam de messze.
	2	szép idő és nagymosás ma én voltam az ütegnél a legboldogabb mert 3 koronáért kaptam 2 komiszt <sup>12</sup>
	3	mától egész 5 ig rendes foglalkozás
	5	5 én vonalleszedés.
	6	és hatodikán reggel 6 orakor elhagytuk a lövegállást Nagypénteken a kálvária menés megvolt mert egész dut. [délután] 3 h ra értünk Jazien [Jazin] községbe <sup>13</sup> ahol konzerv és bor volt, az ebéd vacsora meg kolbász így böjtöl a katona..

	7	szombaton ebéd it a községben, gujás, este meg én megfőztem az én hazai sonkám hej a jó lövegálást otthagytuk ide jöttünk ki ebbe kis falu környékére gyakorlatozni, ami holnap már meg is kezdődik.
	8	hej te katona élet ma is Husvét van és mi? ma reggel 7 h-kor kivonulás, ahonnan 11 h jöttünk meg az ebéd konzerv és kukoricakása és ½ liter bor  <i>Nagypénteken délután értünk Jazienbe Ez van Majdántól 25 km-re Még Husvét napján se volt nyugvásunk, merd még akkor is kellett gyalogolnunk. Jasien falu nagy hegyekkel van körül véve, mejeknek még Áprilus derekán is havas a teteje. Ezeket mászkáltuk azután, hogy gyakoroljuk a hegyi tüzérséget. Majdánban még csak tetűvel dicsekedhattunk, de itt már poloska csípte bőrünket. Nem elég, hogy az idegen föld a Magyar vért issza, hanem még ez a kutya álat is aszt kívánja. Csak már a jó Isten elégedne meg sorsúnkal, hogy ne kellene már küzdenünk a randa állatokkal.</i>
	9	im soldatenheim [a katonai szálláson] ma pihenő it vagyunk a soldatenheimba hej ma egy éve!
	10	ma reggel kivonulás ebéd után mostam a Lomnica fojóba aztán a konyhán segítettem tésztát gyurni este it a soldatenheimbe d.u. szolgálat
	11	ma d. e. pihenés. d. u. fürdés. déltől holnap délig szolgálataiba.
	12	ma reggel kiment az üteg a falu végére ahová jöt[t] a Trestyánszki [Tersztyánszky] vezérezredes szemlést tartani. <sup>14</sup>

	13	a flórival írtam vonalfektetés Jazientől Perekimkszko felé hegyen vizen át 2 km. délig.
	14	ma d. előtt kivonulás Jazientől keletre a hegyekre. 839 méter magas
	15	ma nincs kivonulás. Szép tisztán 8 h Templomba vol- tunk. Szép mise volt, katona zenével a civileknek ma van húsvétjuk. <sup>15</sup>
	16	Lifi néninek egy levelet.
	17	reggel kivonulás
	19	az éjjel még hó esett d. u. elolvadt.
	20	ma reggelre elég nagy hó lett délbe meg kaptam a szü- leimtől 2 pak.
	22	ma nincs kivonulás szépen esik a hó ma csináltam be egy kájhát
	23	ködös idő
	24	ma esős hó pakolás mert holnap megyünk Ozmolodára. <sup>16</sup>
	25	ma reggel esik az eső az út havas sáros d. e. 7-től d. u. 2-ig mentünk osmolodára. Jasentől 17 km. ot mindjárt telefon szolgálat
	26	még mindig it vagyunk a_Lomnica fojó mel[l]et[t].
	27	It Oszmolodán 7 ember[rel] egy állomásnál szolgálá- tot tartok
	28	csak vadászni járunk de hiába.
	29	reggel mosás d. u. a Hauzerral vadászni az idő elég szép itt a völgybe[n] nincs is már hó
Május	2	most fél kenyér van mindig és hetenként 2-3 fél liter bor.
	3	az idő elég jó
	4	a Bözsémmel ismét a legjobban vagyunk
	6	ma elég jó meleg idő ½ liter bor.

7	<p>ma reggelre szép fehér volt minden a hótol d. u. szépen olvadt.</p> <p><i>Ezek aztán magas csucsok, Mégmászni nem is tréfa dolog Május 7-ig voltunk a faluba, ekkor mentünk egy erdőbe fabarakkokba. Innen jártunk Löveg és Figyelő állást építeni a Szivulára, a Kárpátok egyik legmagasabb csucsára.</i><sup>17</sup></p>
8	<p>ma reggel 8 h [órák] parancsot kaptam hogy 10 km a Hilfplac<sup>18</sup> oda megy az első vonal, tehát oda kell innen telefon ami reggeltől este 8-ig tartot [egy szép úton a Lomnica folyó mellett óriási hegyek között, szép fenyves úton].</p>
10	<p>Hilfplac it tartunk szolgálatot egy álomásnál hat ember jó dolgunk van, szép az idő</p>
11	<p>bor minden nap</p>
12	<p>ma csináltam két darab nyírfahéj kosarat a Jagi komámmal a Pistrica<sup>19</sup> fojój mellett.</p>
16	<p>ma vonal fektetés a lövegállástól a megfigyelőig a magaslatra it még két méter hó van</p>
17	<p>gyönyörű szép idő nagy mosásom van d.u. Hilfplactól lövegig vonal fektetés</p>
18	<p>estétől kezdve szolgálat a lövegálásban három ember</p>
19	<p>ma a Poth Bözséjétől jöt csomag d. u. eset[t] az eső az idő elég gyöngé, it gyönyörű lakás készül</p>
21	<p>ma d. e. 6-12-ig aludtam. 12-3 ig szolgálatba aztán átmentem a Lopusna 2 íg a Poth[t]al sétáltunk este 9-12 ig szolgálat 12-6 alvás</p>
23	<p>ma gyönyörű idő volt. lent a forrásnál mostani tőlünk bal[ra] mint egy 20-30 km-re erős tüzéségi harc volt Stanislaunál.</p>
24	<p>ma küldtem az öcsémnek 15 cigarettát és egy jó vicces levelet</p>

25	<p>ma akartuk a belövést, smivel négy oldalt négy nagy tűz támadt annyira hogy már az üteget is fenyegette otthagya mindent futólépésbe jöttünk le a Lopucznról</p> <p>*/Május 25 én d. u. egy szép meleg nap felvittem az ebédet a megfigyelőbe ot levén az Alezreds, Langer szzds, Tiszai stb. d. u. 3 órára volt kitűzve a belövés amikorra az üteg mögöt oriás tűz támadt és még hozzá szabad szemmel láttam hogy az oroszok zászló jelet adtak. ez előt való éjjel egy félt vakánk [?] eltűnt. e gyanú véget másnapra lett mind/</p>
----	---

*E Naptár tulajdo-  
uossa. Frei Antal  
Bacs Bodrog, Megye, Temerica*

-((( 1917 )))-

31 nap	Január	31 nap
<b>Hétfő</b> <b>1</b> Kath. Ujév Prot. Ujév	éjeli támadás hon voltam és a Bacs Bodrog, és a Honvéd is ma este mentek el utolsó este voltam mozdulni Bacs Bodrog (Huszár)	
<b>Kedd</b> <b>2</b> Kath. Jéz. neve Prot. A sz. k. vt.	ma délután rajta volt és este még indultam a B. Híjótól előre	
<b>Szerda</b> <b>3</b> Kath. Oenöv. Prot. Gordius	7. Jéhoivarij jötem a Kender rel.	
<b>Csütörtök</b> <b>4</b> Kath. Titusz Prot. Titusz	jéhoivarij és minden eltették a gyulát mert a magyarok azóta a Keg. ütege	
<b>Péntek</b> <b>5</b> Kath. Telesz. Prot. Símeon	17. ma délután azóta nap után jöttem.	
<b>Szombat</b> <b>6</b> Kath. Vicsar. Prot. S király		

1\*

A Naptár első oldalai

27	<p>D.[él]e.[lőt]t aludtam. d. u. szolgálatba a Bözsének 15 cigaretta. Hajj boldog napok taval?</p> <p><i>Még most is van hó a Kárpáti hegyeken, it kellett most pünkösdkor szenvednem. Azon hegynek a neve amejjen most vagyunk (Szivula) Lopusna</i></p> <p><i>amelyen van a szenvedésem [...] Pünkösöd napján lőtük be magunkat, azota nem is háborgattuk az oroszokat, Mert se mink nem lőtünk sem az oroszok talán már békére mutat a dolog. Jaj de magas a Szivula hegysége, felhőket ér annak a teteje. Ha én oda figyelő szolgálatba felmegyek, hogy bánatomban a felhőktől szüleimnek üzenjek. Igy szólok én a felhőknek. mond meg az én apámnak, rossz sora van most it az ő fiának. A felhőnek nehéz volt az üzenet, előttem egy másik hegyre leaset. Zápor esőt hullasztot a kövekre, nem vitte el üzenetem messzire. Igy hát ezért magam tudom sorsomat, panasz[t] ajkam hiába is ad. Véletlenül föltekintek az égre, a jó Isten jut énnékem eszembe, aki asztat mondja most nekem, (hogy) a hazámért kell most itt szenvednem.</i></p>
28	d. e. szép idő 2. szakasz 35, 1. szakasz 7 lövéssel lőte be magát d. u. esett az eső én a lövegál[1]ásba vagyok
29	most már it is megkezdődik a nagy forróság és ég dörgeések
30	ma a Hilfplacra mentem maródira, és másnap oszmodolára kihuzatni ezt a rosz fog gyökeret. VI/8án [június 8-án] megint el kel[1] mennem, hogy mi lesz, még nem tudom

Június	1	ma jó meleg idő d. u. eső ebéd fél kenyér 0.5 liter bor 1 konzerva, tíz cigaret[ta] és édes kása.
	3	a megfigyelőbe voltam az idő borult volt, a déli gujástól rosszul lettem este bejöttünk az üteghez, ahol a villám feldobot
	5	itt a megfigyelőbe[n] még most is hóból olvasztottam vize
	6	ma a Lopucna figyelőbe voltam az oroszok belőték magukat a Szivulára szép tiszta az idő látni 50 km Stanislauba[n] az erős tűzérési harcot. <u>Zörög.</u>
	8	ma gyönyörű szép idő van, a löveg ál[ ]ásban vagyok, mosok stb. Este jó pörkölt lóhúsból
	9	ma reggel mikor 7 h felkeltem szép fehér volt minden a hotel a segítéjhejre mentem orvosi vizitre d. u. meg be Oszmolodára a lőszeroszlophoz.  <i>Ez volt aztán a fárasztó munka, megfizet még ezért a muszka. Nekünk kellett az ágyúkat fölhúzni, pedig még üresen, gyalog is elég oda felmenni. Vál[ ]on kellett felhordani a fődözéknek való fát. meg is nyomta vállunkat a sok láda gránát. A drot sövényt húzzuk az ágyúk előtt, haza szeretetünk felér a csillagos égig. A drot sövényünk előtt egy méj völgybe ripeg-ropog a muszka fegyvere. Tőlünk balra Júniusba megkezdődött az ofenzíva, ami rákényszerítet bennünket a vissza vonulásra</i>
	10	ma Oszmolodán voltam a fogaimmal nyolc nap múlva megyek? Ot Oszmolodán megkaptam a Nanitól jövő csomagot d. u. feljöttem a lövegálásba
	11	ma is a löveg álásba vagyok elég szép az idő
	12	ma belövés 13 srapel az Újvidéki fogorvosnak ma küldtem 15 cigarettát.



	13	ma a megfigyelőben voltam az egész megfigyelés 5 orosz lőt 1 szarvasra és mégis elment az idő esett fujt hideg volt
	14	ma a löveg állásba leves, hús és kása volt az ebéd, utánna megittam 3 fél liter bor[t] így aztán ki törődött a háborúval?
	16	ma 16 án a figyelőben voltam a Sivulára 56 lövést adott a muszi a Studenkáról egész nap fegyver lövések és nagy mozgások voltak este felé észrevettük, hogy egyenként előre bújnak ekkor megkaptuk az engedéjt lőni és leadva 9 sr. [sorozatot] mind visszafutottak az oroszok.
	17	tegnap este ide bejöt a löveghez egy szarvas, amit lelőttünk, és ma jól éltünk 80 kg húsa volt. obor [óbor] is volt.
	18	tegnap este lejöttem a II vonalhoz és ma reggel ide Oszmolodára. Most itt vagyok a lőszeroszlopnál.
	19	az este visszamentem a II vonalhoz, így ma reggel bejöttem Oszmolodára innen vonaton Perihicskora [ma Pehinszke] <sup>20</sup> ahol megfürdöttem, és másnap az orvoshoz mentem.
	21	ma megint elmentem, és július 4 re megint el kell menni most d. ú. [délután] a II vonalba mentem
	22	ma reggel felmentem a Löveghez
	23	ma a figyelőbe voltam, de nem láttunk semmit, mert felhőbe volt az egész csúcs
	24	Bisztránál vagyok, szép napos idő van. ma küldtem sogoromnak 17 cigarettát Kiszácsi
	25	Bistra sza[ka]sznál vagyok ma megint szavas hús belövés 9 lövés
	26	Bistránál vagyok belövés 10 lövéssel az idő jó

	27	Ma a Lopusni figyelőbe vagyok Gorgán[?] és Bistra belőte magát az orosz m. g. stb. 27 lövés.
	28	Bistra zugnál [szakasznál]. Ma 7 lövés a Negrovára mert mozogtak az oroszok
	29	ma is ben a szakasznál Lopusna sz.[akasz] lőt 49 s.[rapnelt] a Studenkán levő arbeit alet [felvonulási utat].
	30	ma a figyelőbe voltam mind a két szakasz belőte magát egyes pontokra a Studenkán két helyen figyelőt láttam.
Július	1	ma a szakasznál vagyok a Bözsémnek válaszoltam <u>arra a kérésére!</u> az eső eset[t].
	2	ma is Bistránál vagyok az eső egész nap esett bor, 25 cigaretta.
	3	ma a II. vonalnál vagyok. D. u. megyek Ozmolodára onnan holnap reggel Perehimckoba <sup>21</sup>
	4	ít d. e. megfürdöttem d. u. az első lukas fogamat beblombálta.
	5	ma d. u. vettem 2.60 ér fél kg. borjú húst, salátával stb.
	6	6-án reggel a kisvonattal ozmolodára. d. u. a II. vonalhoz onnan este fel a Bistrához öt óra járás. Az eső eset[t] 120 k.[oroná]ér[t] vásároltam 79×16 cigarettát
	7	ma a Bistránál vagyok az éjjel 49 lövés a Negrovára. az orosz 200 at löt a 17 álásunkra 1 sújos sebesült, tölünk északra 40 km. az orosznak 12000 halottja let.
	8	Bistránál voltam az eső eset d. u. mostam, mert holnap a Szivulára kel mennem 14 napra
	9	ma felmentem a Sivulára 1836 m. m.[agas] it a felhők allig vannak 1000 m. magasan így mindig ködben vagyunk
	10	A bakák közt alludtam ülve a muszi erőssen löt de a jó Isten megsegitet és ma a főhadnagy úr parancsára lelettem váltva.

	11	ma délután háromkor az állást elhagyni. egész éjjel meneteltünk. <sup>22</sup>
	12	reggel Rinkofra értem? Ma éjjel egy csucson temetőbe aludtunk
	13	Ma reggel esőbe valahogyan lejutunk a faluba Lipovica ot is aludtunk
	14	ma délben kimentünk a Jázientől északra hegyre az eső eset este vonal vizsgára egész éjjel a tűz mellett
	15	ma délbe elhagytuk az állást, és mentünk előre Perekimkó felé este odaértünk.
	16	ma rendbe hoztam a szerelékét megszáritottam mindent (haj de zörög)
	17	ma is elég jó idő még mindig itt vagyunk az erdőben a hegy csucson
	18	ma délbe át vettem a szolgálatot a lövegnél szép idő csak a levegő zörög.
	19	ma még mindig it vagyunk naponta közel 100 lövést adunk le ha látunk egy kis mozgást az oroszoknál
	21	elég szép idők vannak küldözzük a csomagokat Jazienbe a muszizknak
	22	Ma éjjel megloptak az oroszok ma déltől szolgálók. este 11 óráig szépen danoltunk a Tisztekkal együtt
	23	ma délután 1h indultunk este 11h Majdanba voltunk regelig vonalvizsgán
	24	regel tovább ma éjjel két h pihenő s tovább
	25	ma is egész nap menetelni az a jó hogy lehet zabráni
	26	ma búcsújárás otthon! <sup>23</sup> mi Nadvornába [ukránul Nadvirna] értünk este a temetőbe csirkét főzni a petroleum [?]

	27	<p>reggel 4h tol 10 h ig Koloniába [Kolomijában] három halot stb. este egy faluba sütünk disznót.</p> <p><i>Amere mentünk volt nagy nyári hőség Szenvedésből is elég bőség. Nagyon sokat szenvedtünk, míg elértük Nadvornát, Galicia töb nagyob várossok Koloméát, ahol díszmenetet csináltunk annak örömére, hogy győzelmesen bevonultunk a város közepébe.</i></p>
	28	<p>ma délelőtt 6 h-12 erős menetelés. d. u. 3-5-ig egy faluba értünk, itt meg ált az orosz</p>
	29	<p>Ma a Csernes [Czeremasz] folyón<sup>24</sup> átkeltünk. Bukovinába az utcáról lőttünk.</p> <p><i>Galatina mellet egy faluba Petroleum forrást gyujtott fel a muszka Mejnek lángja az égig felhatott. Az égés három napig eltartot. Előttünk a muszka égetet, pusztítot és nagyon sok hidat felrobbantot, így hát sok vizen gyalog kellett átmenni, pedig voltak akkorák mejjek az embert hóna aljig elnyelték.</i></p> <p><i>A Brud fojon mikor át akartunk menni a musz erőssen kezdet ránk tüzelni. Kárt azért nem okozot az ütegbe, s mi azért bátran mentünk tovább is előre. Nagyon gyorsan mentünk előre, vertük a muszkát nyakra-főre.</i></p>
	30	<p>ma d[él]el[ött] vágunk egy disznót 96 K. d. u. mentünk álásba egész a kozákok elé</p>
	31	<p>ma hajnalba meglogtunk le egy faluba. Innen d. u. egy másik faluba, álásba</p>
Augusztus	1	<p>ma d[él]el[ött] az orosz meglogott így megint estig mentünk álásba.</p>
	2	<p>ma d[él]ut[án] 3 h kor erős támadás az oroszok megadták magukat d[él]ut.[án] 6 h tól.</p>

3	<p>ma dut 5 h ig meneteltünk most it Cserrnovicba pihenünk este bent voltam a városba.</p> <p><i>Augusztus 2 án már Bukovinába voltunk, it szintén volt sikeres támadásunk. 3 án már bent voltunk Csernovitzbe Bukovina szép fővárossába. Elég szép város aszt lehet mondani. Kár hogy a muszka egy évnél tovább kéznél tudta tartani.</i></p> <p><i>Elfoglaltuk az ot lako nép örömére, kik nemzeti zászlot lobogtattak előre. Itt aztán egy éjjel meg pihentünk, de másnap már tovább kellett mennünk, míg végre 14 napi menetelés után elértünk a határ szélére.</i></p>
4	<p>ma d[él]el[ött] 9h tól este 9 ig beértünk Molodiába. ettünk ittunk</p> <p><i>erre aztán sorsunk is megenyhült merd a falu népétől enni valot vehettünk; volt is elég kenyér alma körte volt mit apritani a tejbe</i></p>
5	<p>ma reggel a figyelőbe építeni d. u. leszedni egy falunál ennivaló sok</p>
6	<p>ma mosás d. u. rekvirálás este meg a rajvonalba vonalépítés</p>
7	<p>egész ma reggel 6-ig ma aludtam este meg kimentünk leszedni azt a vonalat</p> <p><i>*/7 én a támadás a Király Csernovicba léte véget elmaradt 9[-én] del[előtt] 6 h kor kezd[t]ük a mikor a Szumrák hadnagyal felderítőbe voltam./</i></p>
8	<p>ma reggel délre ment az üteg állásba este vonalvizsga az orosz lőtte a konyhát!</p>

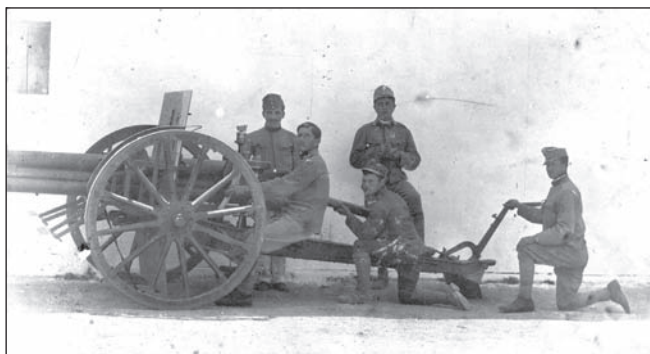
	9	d[él]el[ött] hatkor kezdtük a tüzer előkészületet a támadásra én a figyelőbe mentem a támadásra a bakák jó ráfizettek.
	10	az este bementem a faluba lőszer véget most d[él]- ut.[án] kimemegyek. <sup>25</sup> vittem kenyeret stb. lekvárt
	11	ma ben a lövegnél voltam aludtam
	12	ma reggel a figyelőbe mentem ki egész nap lövöldözés főzzük kukoricát és krumplit
	13	ma d[él]el[ött] aludtam d[él]ut[án] rekvirálni gyümölcsöt egy kis tüzéségi harc
	14	ma szintén elég csönd van borzasztó hőség
	15	ma is elég csönd repülők raja és egy pár üteg tüze Jaj, de meleg van
	16	ma az orosz leadot 200 lövést, a hej[zet] változott. főztünk egy kotla kukoricát
	17	ma hűvös esős idő elég csönd van. Reggel supa [le- ves], gujás, fél kenyér este kávé, marmeládé
	18	regelre majd kiöntött a sok eső a sátorból. főzzük a kukoricát ma dut hoztunk Molodiából [ukrán neve Molodiatyn] tejet és hátzsák almát
	19	ma jó meleg idő az orosz zörget. d[él]ut.[án] krumplit hoztam és főztem. este kaptam a szüleimtől 3.35 dkg cs.[omagot]
	20	ma is elég csönd van Főztük a mindennapit ma ettem meg a pogácsákat.
	21	ma is elég csönd, az ég hajlat forró. délbe és este is gulás
	22	ma már megint esik az eső sütöm a sonkát és főzöm a kukoricát
	23	ma is elég jó az idő Ma jött az ütegek 2 nagy és 7 kis ezüst ????
	24	ma is elég meleg van az orosz dél[előtt] 160 l[övést] adot le.

	25	ma jó idő. Dél[előtt] krumplit, d[él]út[án] pedig kukoricát főztem
	26	ma vasárnap nagymise alatt írok it a figyelőbe a muszi erőssen vereti az álásunkat este vonalfelszedés, és bementünk Molodiába.
	27	Molodia nyugati szélén van az álás. It egy házba van a figyelő. Itt aztán megkezdték ma a németek kissé balra a támadást, ami sikerült is 27 én
	28	ma is a figyelőbe vagyok eszünk tej van elég
	29	az éjjel 12 h leszedni a vonalat és 3 órára már a régi álásba voltunk dél[előtt] építünk a figyelőbe most megint it vagyok
	30	ma szép idő mosok, fürdök. hoztunk egy zsák krumplit és 61 cső kukoricát most főzünk
	31	Jaj ma reggelre ált a víz a fődözékben. Ma jött a Vardal fényképe. Saját tüzérségünk 300 lövést lőt
Szeptember	1	ma is nagy belövések Csordokira [ukrán neve Csordkiv] <sup>26</sup> , ma elég jó idő van főzzük mindennapit. a re[n]des menázs kávé, hús leves, bab. este gulás, kávé fél dőci [?], cigaretta
	2	ma dél[előtt] főztem krumplit 12-3-ig szolgálatba elég csönd Ma adtam fel 20 Kor[onát]
	3	ma esik az eső este hat óra[kor] kezdődöt a pergőtűz Csordakiér[t] sikerült is az oroszokat leverni 6.30 ó[rakor] is van 1.5 h tűz.
	4	ma reggel 4 h kor az oroszok visszavették Csordakit egész nap tüzérségi harc én csak főztem
	5	ma szép idő elég csönd szeretetadomány 30 Duna cigarettát Lőrinc sogoromnak
	6	ma csönd, jó meleg idő.
	7	kávé, marha hús leves bab, fél kenyér. este gulás és kávé.
	8	Hajaj én it a krumplit főzöm, otthon meg.....Ezt leírni nem tudom amit ma érzek. már a fejem is fáj. Ma 2. hónapos a szakálam igen hosszú

9	ma reggel mégis sikerült tejes kávéni. 10 órai is az volt, d. u. szalonnát süttem krumplival a menázi is jó
10	ma az orosz belőte a figyelőnket 32 l[övéssel] ma kaptam az új ruhát
11	ma a figyelőt kiássák szombat óta minden nap hozunk tejet reggelire
12	ma két hátszák b[...]t ma egy tetőt hoztunk a földözékbe elég csönd
13	ma reggelre ellopták a tetőt hiába várom a búcsúi süteményből nem küld senki
14	ma esős idő máskülönbén csönd úgy mink, mint az orosz építünk erőssen
15	még mindig kétszer főzünk naponta krumplit reggel tejes kávé A tejnek 1 k.[orona] literje Molodiából
16	az est[e] is mentem krumpliér de az orosz záro tüzet adot rám azér még is hoztam ma főzünk (Itt az ősz)
17	most már egy pár nap óta belőte az orosz a figyelőnket, mert 29 átlógtak és ezek elárultak ma is 8 gr.[ánát]
18	ma délután Kotul Bajuckiba voltam ablakot csapni <sup>27</sup> este mentünk deszkáér a figyelőbe padlonak
19	ma reggel 9 há kor [órákor] a vonalat leszedni egész nap várjuk az indulást
20	ma is egész nap a löveg álásba vártuk az indulást
21	ma reggel belettem küldve a Trénhöz Molodiába
22	ma is még Molodiába vagyunk hogy mikor megyünk nem tudom?
23	ma dél[előtt] leszedtük a vonalat és délután egykor már Csernovicba vagyok. Estefelé kimentünk Szadogorára.
24	It vagyunk a rakodón várjuk a vagonírozást
25	ma a Brúd [Prut] mellett egy leéget gyárban mostam fürdöttem
26	ma is egész nap aludtunk várjuk a vagonírozást
27	még mindig it vagyunk bent voltam a városba Linzert sütni a Tiszteknek az Andrisal



	28	még ma is itt vagyunk
	29	ma is még mindig it vagyunk ma van bor is és minden este kávé kolbász.
	30	ma egész nap a sátorba írok, nagy lázam van meg vagyok fázva
Október	3	ma a városba csaptam egy Kakast dél u. meg is főztük.
	4	ma reggel 7 h indul a vonatunk. 12 óra Kolomiába [Kolomijába] 6 h Stanislauba.  <i>Oktober 4 én reggel 7 órákor ültünk vonatra s indultunk nagy utra. Még az ég is gyászba borult felettünk, hogy nekünk az olasz frontra kellett mennünk.</i>
	5	az éjjel Strin át.
	6	Hat h reggel Ungváron, dél 12 Nyiregyházán. Dél u[tán] 4 h Debrecenbe, este 9.30 Nagyváradon
	7	ma délbe Szegeden. D[él]út[án] 4 h Szabadkán. Beszéltem a Partzent G. este volt Baján.
	8	reggel Dombóvár [Dombóvár] Kaposvár Dél után négy h Gyékényes este 10 h Zágráb.
	9	m Zágrábtól tovább mind kis megálók az alma olcsó
	10	dél[előtt] 9 h Laibach [Ljubljana] este 9 h Szt. Dánielbe [Sveti Danijel] <sup>28</sup> kivagonérozt[unk], és reggel 3 h ig mentünk



*Frei Antal tizedes (balról a második) és bajtársai*

11	<p>ma reggel felkeltem a víz állt alattam. d[él]ut[án] 5 indultunk, 10 h elhagytam az üteget</p> <p><i>Édes Magyar hazánkon mentünk keresztül. míg 11 ére az olasz frontra érkeztünk. Szent Dánielbe vagoníroztunk ki, ahova már az ágyúdörgést lehetet hallani. Ott már voltak ojan magas hegyek, hogy tetejüket erik a fellegek. Szent Dánielből elindultunk gyalog oda, ahonnan jól lehetet lőni az olaszra. Mentünk éjjel nappal hideg esőbe, mig végre fölértünk egy magas hegy tetőre. Nagyon hideg volt, az eső eset[t], bizony akkor dideregni is eleget kellett. Szent ott a kő, szent minden darabja, könnyből és vérből van annak minden har[mat]ja. It vártunk aztán a támadásra. tudtuk, hogy közel van már az az éjszaka.</i></p>
12	<p>Lokvénál<sup>29</sup> vártam az üteget esett a hó ma egész nap. előre hátra autón dut 2.30 h az első olasz lövés. Jaj de nagy a sár (Csapova).</p>
13	<p>az éjjel egy gangon aludtam. Most tovább Grahovora 40 km erős szerpentin út it kaptam ofene Befelt [nyílt parancsot] Hudajuzsnára [Hudajužna]<sup>30</sup> de én 12 h it vagyok As[s]lingba ha lehet megyek tovább tegnap az Isonzó [szlovénul Soča] mellett teleszedtem a Hátzsákomat almával, most cipelem vissza. (Hogy mit érzek azt le nem írhatom).</p>
14	<p>ma délelőtt 9-re Laibach[ba] értem meggondoltam a dolgot és visszamentem Hudajuzsnára az éjel 3 h As[s]lingba [Jesenice] értem álomás[...] étkezek</p>
15	<p>ma délelőtt 11-kor idul a vonat Hudajuzsnára ahonnan elküldtek Laibachba. Itt vagyok As[s]lingba */15 én mikor Laibachbol vissza jöttem Hudajuzsna elöt ment a vonat Alagutban a tetején már hó van/</p>

	16	ma dél megyünk Laibachba az után [...] <sup>31</sup> 9 h d[él]ut[án] már ide is értem hogy mi lesz nem tudom
	17	ma is it bent várjuk a jó szerencsét már 6 an vagyunk az ütegből
	18	ma az álomáson vagyunk dolgozni az eső esik én azért nem ázok
	19	Hej csak ne volna lezárva a katonaforgalom be az országba, a padlásra az almát
	20	még mindig itt bent vagyunk, az eső esik mióta Csernovicbol eljöttünk, ma úgy volt, hogy Pótüteghez megyünk
	21	ma zsoldfizetés 4,36 K[orona] mostanába almából és gesztenyéből élek
	22	ma lettünk össze szedve és elleszünk küldve a Krainburgi [kranji] Persononal [Zu]Zamenstalle[be] [személyzeti gyűjtőhelyre]
	23	ma it csavargunk a városba van 3 csomagom és szapszot rekvirálunk
	24	ma is csak kint a faluba. Az alma után járunk reggelenként
	25	megyek Templomba it a hegyek szép fehérek lent pedig jó meleg van



*Bácskaiak olasz hadifogságban (1919)*



	31	ma egy szalma pajtán aludtam. ma d[él]út[án] 3 h ig 3 h leves, 5 h husleves este vettem 1 keny[e]ret] 4 K.[orona]
November	1	ma is egész nap mentünk a feketével este már az olasz rajv.[onalon] is tul volt minden
	2	ma déltől mindig az Isonzó f.[olyó] mellet mázoltuk az olasz zsákmányt 4 halot este főztük az olasz tésztát
	3	ma délbe zenével beértünk Görzbe [Goricia (ol.), Gorica (szlov.)] egész d[él]ut[án] zabráltunk [fosztogattunk] éjjelre jó madracot hoztam holnap reggel megyünk tovább
	4	ma eljöttünk <u>Görzből</u> este értünk egy nagy állomáshoz bor tészta stb. gormons [Cormons] <sup>34</sup> , citrom.
	5	ma este Monteklianoba [Mortegliano] <sup>35</sup> értünk it volt Károl király minden éjjel annyit álmodok otthonról a B. és Sz.
	6	ma bementünk Pozzunalo St. Kondo[ba] [Pozzunalo St. Condo] szép idő van már egy hét óta mint Juniusba
	7	ma este Godraipo ig [Codroipo] <sup>36</sup> mentünk, itt is egy istállóba aludtunk, még mindig tésztával élünk tejbe stb.
	8	ma este a Kazarzai Kávéházba <sup>37</sup> főztünk lekv.[áros] tészt[át] Kenyeret már 8 napja nem láttam, fő, hogy bor van.
	9	ma a Kácsa vágásnál felejtettem a késem is sütünk főzünk
	10	ma mivel a Vargától is elmaradtunk, se az üteget nem találjuk jelentkeztünk a 13 X. A. B.
	11	Ma a 6/24 től az üteg kocsiával megyünk az ütegehez 10-en tyukászunk

	12	Ma már a Janival megyünk Manzuén [Manzano] <sup>38</sup> át Limadulnára az üteghez  <i>Elértük a Piave folyóhoz, ahol már meg tudott állni az olasz. Csimadolma község határába voltunk egy hétig tüzelő állásba.</i>
	13	sütünk, főzünk bor van doszt [mértéken felül] este az üteghez értünk a sátor körül erősen veret a Talián.
	14	ma még egész kosár szőlőt találtunk d[él]út[án] kimentem a figyelőbe a fojo partra
	15	ma voltunk szüretelni és mézelni egy fél disznót is vettünk a bakáktól 10 cigarettáér bor is van egy hordó erős tűz is van. ezért jó élünk
	16	ma is még szüretelni voltam az jó hogy van még c[v]ibak [kétszersült] merd kenyér ebbe hónapba még nem volt.
	17	ma délután kimentem felderítőbe a szigetre it más nincs mint vonalvizsga
	18	ma a szigeten mikor írtam feltrefe[ ]nek [lentről beletalálnak] a házban, éjjel nappal lól, de én azért fentartom az összeköt[tetést]
	19	ma is délig vonalvizsga délután leszedtük a vonalat most este a kocsmába aludtunk <sup>39</sup> */17 én kimentem a szigetre (a figyelőből a felderítőbe) és amér ot az erős fojtonos lövésekbe is fentartottam 19 délig az össze köttetést úgy a mi és még két üteg és a Batalionnal zászlóaljjal ezér f. hó 30 án már megkaptam a Bronz vitézségi érmet/
	20	ma d[él]ut[án] az új álásba építettünk vonalat
	21	ma egy szép házba vagyok a figyelőbe. Főzöm a polentát [kukoricakását] bor az van, ma már kenyér is van
	22	ma délbe bementem a tiszt lakra szolg[álatra]
	23	ma is innen mentem a Grupéhoz leszedni, és a kályháér

	24	ma d[él]ut[án] a figyelőbe, este a kezelőkkel levágtuk a kisborjut és vagy tíz tyukot. most mentek el a civilek
	25	ma reggel fejtem. Délbe bementem a tiszt lak[ra] szolg[álatra]
	26	ma a tiszt lakba süttem hét csirkét az éjjel a vendég a tetőn át jött be mulatni
	27	ma reggel egy ki[s] vonal vizsga és 1 km építés a Grupéhoz délután a figyelőbe [...] este 6-tól reggel 8 ig alszunk
	28	ma is szép meleg nap van az éj már hűvös it is d[él]ut[án] a tiszt lak[ba] szolg[álatra] este 10-12 h ig iszunk mulatunk
	29	ma a Kapolnába építettem és bicigliztem, este jó szó-rakozás
	30	ma délbe megint a figyelőbe szép napos idők vannak.
December	1	ma délbe bejöttem a tiszt lakásba it csak biciglizünk minden éjjel legkevesebb 10 h alszok
	2	ma d[él]ut[án] a Piave partjára mentünk, a rajv.[onal]-ba álást nézni Készülünk a támadásra. */2 án a figyelőbe jót boroztunk úgy hogy a 2,5 éves orám elejtettem. Az ujság azt írja hogy Orosz országgal fegyverszünet/
	3	ma délután megint a figyelőbe láttam mikor az olasz rep.[ülő] felgyújtotta a mi [...] bal[l]onunkat.  <i>Sok kárunkat okozott az olasz. Többek között lelőt három <u>Balonunkat</u></i>
	4	ma dél[ben] a figyelőből bejöttem a tiszt lakra it csak sütünk főzünk iszunk biciglizünk.
	5	ma szintén lelőtek egy balonunkat. Ugyan ez a repülő amióta olasz országba vagyok nappal süt a nap éjel hűvös van már kezd fagyni
	6	ha a mul[t] hónapot nem Laibachba hanem a fronton töltöm, most mennék szabadságra de inkább egy hónappal később mint soha.

	7	ma csak 9 kor a Grupéhoz vonal vizsg[a] visszafelé egy jó biciglit hoztam.
	8	ma reggel 8 h kor az Irus[...] így én átvettem az itteni szolgálatot.
	10	ma mikor az ütegtől az ebédről jöttem a légnyomás ledobot a biciglimről ma kaptam az első postát
	11	ma dél[előtt] 8.10-kor erős tüzelés estig tartot anélkül, hogy valami eredmény lett volna
	12	ma kaptam a B-től 3 levelet 1 ben fénykép 2 levelek elég csönd van, kis repülő harc és háborgatási tüzérségi tűz
	14	még mindig az Grupénál vagyok 21 en vagyunk és hat h szolgálatot egyszerre így ráérek, jó ágyam stb. Jó bőr [bor] is van
	15	ma 15 tájképes lapot írtam az ünnepekre. a rokonokhoz. Este pedig 7-9ig a Rondodellai templomban dolgoztunk merd elhoztuk a toronyból a harang álványokat ide a ház mögé földözéknek.
	16	még ma is Grupénál vagyok
	17	ma este egy kis hó de hideg nincs. ma este 6 h indulási parancs, othagytam a jó hejet.  <i>December 18 ig voltunk ebbe az álásba és aztán mentiünk a 41 Honv.[éd] Hadosztájba. Vagyis innen Oderzotol keletre, ahonnan már közel van a Tengersizéle Rokofosze faluba voltunk Karácsonyig pihenésbe.</i>
	18	ma egész nap biciglin. este egy házba aludtunk, megjött a földim hozot hazait
	19	ma tovább megyünk. este Tazzén alludtunk
	20	ma délben megáltunk és pihenünk jó koszt, a bor 1. k.[orona] l.[iterje] egy szénás padláson alszunk.
	21	ma esik az eső hűvös van
	22	ma is it tartalékba vagyunk.



	23	ma reggel drot rendbehozás, d[él]ut[án] mosás ma d[él]ut[án] kaptam meg a bronz v.[itézségi] érmet.
	24	ma böjt. Este a Veinöltől <sup>40</sup> egy oldal szalonna jól mulatunk a szénás padláson
	25	Ma dél[ben] tyukot főztem jó ebéd. Utána csonakozás a Livancán.
	26	ma reggel 6 h ébresztő és aztán egész nap menetelés én biciglin. Este az állásból még az oszt[ag]hoz. Jaj de fáj a lábam.  <i>26 án reggel indultunk Paszareli szigetre, ami innen 40 km. Én ezt az utat ugyan elég könnyen tettem, az olasz földön rekvirált gépemen, amejjen naponta eljártam tyukászni, és jó szőlőt, bort taláni; Így ment ez szép nyugot álásba, míg az olasz nem tört be a Magyar állásba, amit ugyan hamarossan vissza is foglaltunk.</i>
	27	ma az oszt[ag]hoz vonal fektetés. D[él]ut[án] is érte vonal lopás. 7től 9ig szolgálát.
	28	ma reggel szép hó van. Én meg az Esküt <sup>41</sup> vissza men- tünk biciglin 6 km. 1 km drótér hoztam kájhát.
	29	ma reggel a Figyelő vonalat meg néztem. A két raj- v.[onal] csak 30 m. távol van egymástól ara kint még sok szőlő van. D[él]ut[án] bicigli mosás.
	30	ma reggel elmentem egy nagy kosár szőlőér felfedeztem tíz holdra valót egy szigeten
	31	ma hoztunk sok bort főzünk belőle pálinkát. szép idő éjjel hűvös van.

## JEGYZETEK

<sup>1</sup> Nem világos, hogy kikre vonatkozik az ironikus megjegyzés. Talán a korabeli katonasárgon kifejezése?

<sup>2</sup> Nem tudtam értelmezni.

- <sup>3</sup> A napló keletkezése idején zömmel németek lakták.
- <sup>4</sup> A 7-ei napot (szerda) jelző rubrikában kézírással: Kossuth szobor
- <sup>5</sup> A 9-ei napot jelző rubrikában (péntek) kézírással: Erzsébet hid
- <sup>6</sup> A következő mondat olvashatatlan – kihagytam.
- <sup>7</sup> A szó áthúzva.
- <sup>8</sup> Nem világos, hogy mire érti – semmi jele, hogy büntetésben részesült volna.
- <sup>9</sup> A dátumot jelző kockába utólag beírva: hosszú.
- <sup>10</sup> A következő két sor az olvashatatlanságig átsatírozva.
- <sup>11</sup> Jablonka lengyel-galíciai falu, Przemyśl-től nyugatra.
- <sup>12</sup> Ti. komiszkenyeret.
- <sup>13</sup> Majdantól kb. 25 km-re.
- <sup>14</sup> Tersztyánszky Károly vezérezredes, lovassági tábornok, a IV. (budapesti) hadtest parancsnoka – 1914-ben a Száva mellől vezényelték át a keleti frontra, ahol később a VII. hadtest irányítását is átvette. Az oroszok kezdetben sikeres, de később visszavert júniusi offenzívája után leváltották.
- <sup>15</sup> Értsd: a görögkeleti felekezetű lakosságnak.
- <sup>16</sup> Stanislau körzetében, 1803 m-rel a tengerszint felett.
- <sup>17</sup> Sywula, a lengyel Kárpátokban, magassága 1836 m.
- <sup>18</sup> A betegek és sebesültek ellátására szolgáló segélyhely.
- <sup>19</sup> Később aláírva: Bisztrica.
- <sup>20</sup> Falu Stanislautól délnyugatra.
- <sup>21</sup> A dátumnál beírva: 17 cigaretta Francinak.
- <sup>22</sup> Kornyilov orosz tábornok ezen a napon foglalta el Kaluszt.
- <sup>23</sup> A Pétervárad melletti Tekián július 26-án tartják a temeriniek által közkedvelt Szent Annapi kisbúcsút.
- <sup>24</sup> Galícia és Bukovina határa közelében folyik.
- <sup>25</sup> Tollhiba
- <sup>26</sup> Stanislautól nyugatra.
- <sup>27</sup> Tudniillik lopni, szerezni.
- <sup>28</sup> Hegy az olasz–szlovén határvidéken.
- <sup>29</sup> Szlovéniai település Nova Gorica, tehát az olasz határ közelében.
- <sup>30</sup> Kis hegyi falu Bohinjska Bistrica és Tolmin közelében.
- <sup>31</sup> Olvashatatlan név.
- <sup>32</sup> A Ljubljana és Kranj közötti út mellett.
- <sup>33</sup> Bejegyzés a lap oldalán.
- <sup>34</sup> Görztől mintegy 20 km-re nyugatra.
- <sup>35</sup> Település Udínétől délre.
- <sup>36</sup> Morteglianótól nyugatra.
- <sup>37</sup> Casarsa della Delizia település az Adriába igyekvő Tagliamento folyó nyugati partján, Udínétől kb. 30 km-re.
- <sup>38</sup> Falu Cormonstól nyugatra.
- <sup>39</sup> Olvasata bizonytalan.
- <sup>40</sup> Lehet, hogy személynév, de borcsúsztatónak is értelmezhető: vö. dieser Wein ist wie Öl (német prov.) = ez a bor csúszik, mint az olaj.
- <sup>41</sup> Egyik bajtársáról van szó.